

Т03 2
МЛ Р-15

НАСИМ РАЧАБ
АСАЛИ ГАП

МА 7032
P-15

НАСИМ РАЦАБ

АСАЛИ ГАП

(ХИКОЯҲО БАРОИ ХУРДТАРАКОН)

Душанбе
«Маориф ва фарҳанг»
2013

ББК...

НАСИМИ РАЧАБ

Насими Рачаб. **Асали гап.** – Душанбе. «Маориф ва фарҳанг», 2013, 16 саҳ.

Мухаррир: Меликова Малика

Ҳикояҳои ин китоб доир ба муносибати кӯдакон, машғулияти муҳаббати онҳо ба мактабу муаллимон ва падару модар нақл мекунад. Хонандагон аз мутолиаи ин китоб одобу ахлоқ ва одамгариро меомӯзанд.

Бо тавсияи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хониши беруназсинфии хонандагони мактабҳои таҳсилоти миёнаи кишварамон ба нашр мерасад.

(ХИҶОҲО БАҶОН ХАҶДАҶАКОН)

Китобхонаи давлатии бачагонии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба номи М. Меликова	
1901	5109 4/3

ISBN 978-99947-2-325-6

Маориф ва фарҳанг
2013

©Маориф ва фарҳанг, 2013

БА ҲЕЧ КАС НАМЕГҮЯМ

Ману Лутфӣ дар синфи дуҷум меҳонем. Ҳар рӯз ман ба хонаи ҷӯраам меоям. Баъд дуҷумон ба дарс меравем. Як бор омадам, ки модари Лутфӣ ба вай либос мепӯшонанд. Ман ба аҳволаш хандидам. Чунки ман аллакай худам либосамро мепӯшам.

Аз ҷӣ бошад, ки Лутфӣ модарашро ба либос пӯшондан намонду гириро бардошт. Аз кори вай ҳайрон шудам. «Ман либос намепошам, ман мактаб намееравам» – гуфта пояшро ба замин мезад.

Модари Лутфӣ гуфт, ки аз хандаи ман қаҳри ҷӯраам омадааст. Акнун вай аз мактабравӣ шарм мепоштааст. Гуё ман либос пӯшида натавоништанашро ба ҳама мегуфтаам.

Аз ин гапҳо боз хандаам гирифт. Лекин бо як азоб хандаамро нигоҳ дошта гуфтам:

– Ман либос пӯшида натавоништанатро ба ҳеҷ кас намегӯям.

Лутфӣ куртаашро аз дасти модараш кашид ва гирифтунда худаш пӯшид.

– Ана худат пӯшида метавонистӣ-ку! – гуфт модараш. – Ё хандаи ҷӯраат таъсир кард?

Лутфӣ гап назада шимашро аз танаш кашид. Ман тарсидам, ки боз қаҳри Лутфӣ омад. Акнун боз мактаб намееравам мегӯяд. Ҳайрият ин тавр нашуд. Вай шимашро ҳам худаш пӯшид.

– Дидӣ, – гуфт модари Лутфӣ ба ман. – Ҷӯраат шимашро ҳам худаш пӯшида метавонад. Андаке пеш шимашро ҳам ман пӯшонда будам. Мана акнун худаш пӯшид.

– Акнун ман ба ҳамаи бачаҳо мегӯям, ки ҷӯраам Лутфӣ либосашро худаш пӯшида метавонад.

– Ба бачаҳо гап назан, – хоҳиш кард Лутфӣ.

– Майлаш, ба ҳеҷ кас гап намезанам, – гуфтам ман.

КАЙФ КАЙФИ ҲАМА

Як рӯз муаллимаамон аз мо хоҳиш карданд, ки дар бораи касбу кори падарамон гап занем. Аз ҳама пеш Собир аз ҷояш давида хест. Гуфт, ки падараш магазинчӣ. Ҳар чиз мефурушад. Собир назди падараш рафта, ҷӣ қадар, ки хоҳад, қанду шакалод меҳӯрдааст. Аз нақли вай оби даҳони ҳама рафт. Кайф-кайфи Собир.

Баъд Манижа гуфт, ки падари ӯ нонвой аст. Ҳар вақте хоҳад падари Манижа барои духтараш нонҳои гарму кулчаҳои бомаза мепазад.

Аз нақли ӯ ҳам оби даҳони мо рафт. Кайф-кайфи Манижа! Абдурашид дар навбати худ гуфт, ки падари ӯ омӯзгор аст. Ҳамин ки мисолу масъаларо ҳал карда натавонист, падараш ба ӯ мефаҳмонад. Барои ҳамин доим аз математика баҳояш панҷ аст. Ҳама бо як овоз гуфтем:

– Кайф кайфи Абдурашид!

Ман ҳам хеста дар бораи касби падарам гуфтам. Падари ман роҳсоз аст. Роҳсози одӣ не. Барои поезд роҳи оҳан месозад. Роҳи Ёвону Кӯлобро ҳамроҳи ҳамкасбонаш падарам сохтааст. Ҳамин ки ба таътил баромадам, назди ӯ рафта, ба кораш ёрӣ расондам. Падарам маро ба вагонҳои зебо савор карда катаяса кунонд.

Гапи маро ҳамсинфонам шунида бо ҳавас гуфтанд:

– Кайф кайфи Қурбон!

Ҳамсинфам Салим бачаи ачиб аст. Гапҳои ҳатто дар китоб набударо аз кучое ёфта меояду аз муаллим мепурсад. Дирӯз вай ба омӯзгорамон ин тавр савол дод:

– Муаллимаи азиз, маънии зарбулмасалро намедонам. Кошкӣ ба ман мефаҳмондед.

Муаллимаамон Хуршедаи Баҳромзод аввал табассум карданду баъд маънии зарбулмасалро ин тавр шарҳ доданд:

– Асали гапро зарбулмасал мегӯянд, фаҳмидӣ?

Салим ба аломати инкор сар ҷунбонд. Муаллима гапашонро давом доданд:

– Зарбулмасал ҷойи шавқовари нақли мо, ҳикояи мо, суҳбати мо, гуфтори мо аст. Мо барои нақламон, гапамонро шавқовару пурмазмун шуданаш аз зарбулмасалҳо истифода мебарем. Масалан, Салимҷон дар хона ба ҳал кардани баъзе мисолҳои дарси риёзӣ дар мемонӣ. Азимҷон ном шарикдарсат ба ёдат меояд: «Ҳозир Азимҷон ин ҷо мебуд бо ёрдами ӯ албатта ин мисолҳоро ҳал мекардам» – аз дил мегузаронӣ ту.

Ҳамин вақт ғайри чашмдошт Азимҷон ба хонаатон меояд. Ту аз ин тасодуф бисёр хурсанд мешавӣ ва беихтиёр ин зарбулмасалро ба забон меорӣ: «Номашро гиру гушашро каш». Афсӯс, ки бисёр ҳамсинфонат зарбулмасал намедонанд. Барои ҳамин нақлашон хушқу бетаъсир аст. Ҳар касе, ки китобхон асту ба суҳбати хурду калон бодикқат гӯш медиҳад зарбулмасалҳои зиёдеро медонад. Онҳоро ӯ пеш аз ҳама аз китоб ва аз суҳбати мардум омӯхтааст. Минбаъд...

– Муаллим мебахшед, – даст бардоштам ман. – Ана ин гап ҳам оё зарбулмасал аст: «Дар гӯям, девор мегӯяд».

– Дуруст. Ин зарбулмасал аст. Дар шаъни одамони ҳафтафаҳм, нодон, гаранг гуфта шудааст.

Аз ҷавоби муаллима шод шудам, ки ман ҳам зарбулмасал медонистаам. Ба қарибӣ як китобча хонда аз он ана ин зарбулмасалҳоро аз ёд кардам:

1. Аз бекор ҳама безор.
2. Зиёфатхӯр хушомадгӯй аст.
3. Илм хоҳӣ такрор кун.
4. Нек бишуд ҳавои бад, нек нашуд одами бад.
5. То набинӣ бовар накун.

КУЛЧА

Дар ҳавлиамон танӯри калон бошад ҳам, қариб рӯйи алавро намебинад. Орд надорем, ки нон пазем. Лекин гапам андак дурӯғ шуд. Чунки ба танӯр мо нон напазем ҳам, ҳамсоия дасти чапамон омада ҳафтае ду-се бор нон мепазад. Гоҳ-гоҳ вай ба мо якто нону якто кулча медуҳад. Ба хаёли ман ҳамсоиямон барин ягон кас ин хел нони ширину бомаза пухта наметавонад. Аз бӯяш одам девона мешавад. Агар гап назанад ҳамаи нони пухтаашро ман дар як нишастан хӯрда тамом мекунам. Афсӯс, ки ҳамсоия нони бисёр намепазад. Чор-панҷто ва ба мо ҳам доим намедуҳад. Ба бӯйи нонаш дилам гум мезанад. Мехоҳам, ки вақти нон пухтанаш аз гирди танӯр дур наравам, аз бӯйи хуши нон сер шавам. Аммо модарам намемонад, ки аз хона бароям. Айб аст мегӯяд ӯ. Ҳамсоия гумон мекунад, ки ту гушнамурдай...

Як рӯз вақти дар хона набудани модарам боз ҳамсоия омада нон пухт. Агар ягонто нон диҳад кайф карда ҳамаашро мехӯрд. Лекин ҳамсоия нонхояшро ба дастархон печонда гирифт. Ман ҳаракатҳои вайро аз паси тирезаи хонаамон меидидам, гӯе чизе аз дилам канда шуда афтид. Рӯйи ҳавлӣ баромада назди танӯр омадам, ақалан аз бӯйи нон сер шавам. Гӯе бӯйи нонро ҳамсоия бо хушаш бурда буд. Бо ҳазору як умед ба даруни танӯр чашм дӯхтам. Худоё, ман чиро мебинам? Дилам ба тапиш даромад. Ба чашмонам бовар намекардам. Кулчае дар як гӯшаи танӯр меистод. Ба сӯхтани дастам аҳаммият надода онро канда гирифтам. Ин кулча ба фикрам аз ҳамаи нонҳои пеш аз ин хӯрдаам ширинтар буд. Кошкӣ ҳамсоия мудом ҳамин хел ягон кулчаро фаромӯш карда мерафт.

АГАР ШИРИН НАМЕБУД...

Модар пешинӣ аз кор омаду ба табақча гелоси сиёҳ андохт ва шуста назди Наврӯзҷон монд.

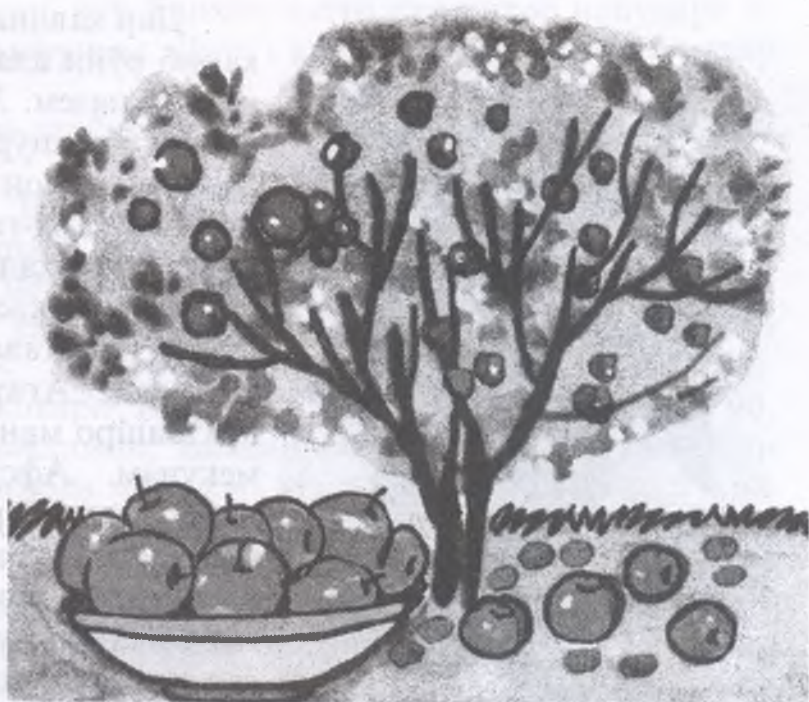
– Кайф карда хӯр, – гуфт ӯ ба писараш. – Барои акаат ҳам камтар дар яхдон гелос мондам. Он ҳаққи Баҳромҷон, боз нахӯрӣ.

– Не, – гуфт Наврӯзҷон ба модар, – аз они худамро мехӯрам.

Модар боз баромада ба кораш рафт. Наврӯзҷон нафаҳмид, ки як табақча гелоси модар додаашро чи хел хӯрда тамом кард. Вай гумон дошт, ки гелосро дергоҳ мехӯрад ва албатта нисфашро нахӯрда сер мешавад. Аммо гелос зуд тамом шуд. Дилаш мехост, ки боз бошад шикамсерӣ хӯрад.

Суханҳои модар ба ёдаш омад. Дар яхдон барои бародараш Баҳромҷон гелос мондааст. Камтар аз он гирифта хӯрад ҳеҷ гап не. Охир модараш

гелосро шумурда намондааст. Вай яхдонро кушода гелоси акаашро аз назар гузаронд. Хеле бисёр, табакча пури пур. Чанд донаашро гирифта хӯрд. Гелоси яхдон аз гелоси чанд дақиқа пеш хӯрдааш ҳам ширинтару бомазатар! Хунук буданаашро намегӯед. Наврӯзчон афсӯс хӯрд, ки чаро вай гелосашро ба яхдон намонд. Он вақт дучанд маза мекард. Хайр, ҳеҷ гап не. Гелоси акааш ҳаст-ку. Наврӯзчон боз як ҳавуч гелосро аз яхдон гирифта хӯрд. Аҷаб бомаза, бо хӯрдан сер намешавад. Ё модар барои Баҳромчон гелоси дигарро монд, ки ин қадар ҳам мазааш аз даҳон намеравад.

Наврӯзчон пай набурд, ки гелоси акаашро низ нӯши чон кард. Аммо ба дилаш гул-гула афтод. Модараш омада пурсад чӣ ҷавоб медиҳад? Ин вақт ҷӯрааш Хурсанд омад. Наврӯзчон дарди дилашро ба ҷӯрааш фаҳмонд.

– Ғам нахӯр, – гуфт Хурсанд ба Наврӯз. – Ман ҳам борҳо ҳалвои укаамро хӯрдаам. – Агар модарат пурсад гӯй, ки гелос бисёр ширин будаст, барои ҳамин хӯрдам. Минбаъд ширинашро набиёред.

Аз гапҳои Хурсанд ғами Наврӯзчон дур шуд. Илоҷи воқеа ин қадар осон будаасту вай беҳуда ғам хӯрдааст.

Бегоҳӣ модар аз ҷавоби Наврӯзчон базӯр хандаашро дошт.

– Гелос бисёр ширин будааст-а. Барои ҳамин ҳамаашро худат хӯрда тамом кардӣ. Дигарон нахӯранду фақат ту хӯрӣ-а! Медонӣ дар ҳаққи ту баринҳо чӣ мегӯянд? Намедонӣ? Бачаи худхӯрам. Яъне бачаи баднафс. Фақат худашро медонаду дигарҳоро не. Майлаш, ин дафъа гелоси турш меорам. То ки ту нахӯрӣ.

– Очачон ман туршашро ҳам нағз мебинам. Фақат аз они худамро меҳӯраму аз они акаамро не.

– Мебинем, – гуфт модар бо табассум.

ИН ГАПИ ДИГАР

Ба зодрузи Илҳомчон падараш як кутии калонро оварда тақдим кард. Дар даруни ин куттии вазнин чӣ бошад? Илҳомчон саросема сарпӯши куттиро кушод. Эҳа, чӣ қадар бозичаҳо: болорчаҳо, кубикҳо, чоркунчаҳо, шпалҳои роҳи оҳан ва боз бисёр шаклҳои гуногун ҷой доштанд. Рангҳои зард, сурх, сабз. Ҳамашон аз ҷӯби саҳти нафису суфта сохта шудаанд. Илҳомчон аз ин тухфаи ғайриодӣ дар куртааш намегунҷид. Вай зуд ҳамаи

бозичаҳоро аз даруни қутӣ рӯйи қолин рехта ба бинокорӣ сар кард. Аввал барои додаракаш боғчаи кӯдакона сохт. Боғча хоначаҳои афсонавӣ, майдончаҳои бозӣ, дарахтони пластмасии сарву санавбар доштанд. Додараки Илҳомҷон ба ивази ҳадяи бародараш чӣ хел миннатдорӣ карданро намедонист. Вай гуфт ки ҳатман ин қасри акааш сохтаро ба боғча мебарад. Бигзор ҳама бинанд, ҳама хурсанд шаванд.

– Инро ба боғча бурда наметавонӣ, – гуфт Илҳомҷон ба додаракаш. – Ҳамин ки онро гирифтани хостӣ, ҳамааш вайрон мешавад.

– Ба даруни қутӣ сохта деҳ, наафта онда мебарам, – хоҳиш кард Икромҷон.

– Ба даруни қутӣ ҳам меафтад, – гуфт Илҳомҷон.

Ин вақт ҳамсинфи Илҳомҷон Расули нуҳсола омад. Илҳомҷон боифтихор ҳадяи падар овардари ба Расул нишон дод. Расул онро бо шавқу ҳавас тамошо кард. Баъд ӯ аз ин бозичаҳои аҷоиб як қасри зебо сохт, ҳама ӯро таъриф карданд.

– Расулҷон дар оянда бинокори зӯр мешавад, – гуфт падари Илҳомҷон.

Ин таъриф ба таъби Илҳомҷон нафорид. Вай аз назди Расул кубикҳояшро кашида гирифтун худаш ба сохтани хоначаҳо машғул шуд. Расул чанд бори дигар аз Илҳом хоҳиш карда бошад ҳам, дигар вай бозичаҳояшро ба рафикаш надод.

– Агар бахил буданатро медонистам, ман ин кубикҳоро намеовардам, – гуфт падар аз кори Илҳом ҳафа шуда. – Расулҷон ба хонаи мо омадааст. Охир ӯ ҷӯраат. Ҳар ду дар як синф мехонед. Намемонӣ ки вай ҳам кубикҳоро бозӣ кунад.

– Ма, бозӣ кун, – гуфт Илҳомҷон кубикҳоро назди Расул тела дода.

– Ана ин гапи дигар. – Илҳомҷонро таҳсин хонд падар. – Ҳамсинфи нагз аз якдигар чизашро дарег намедорад.

ШУМО ҲАМ САЛОМАТ БОШЕД!

Мактабамонро чандин вақт боз таъмир мекунанд. Гирду атрофи онро девор гирифтанд. Акнун дар рӯйи ҳавлии мактабамон одамони бегона намедароянд. Гову гӯсолаҳо навниҳолони гирду атрофи биноро канда намехӯранд. Барои тамоми бинои мактабамонро таъмир кардан боз қариб як сол даркор.

Мо ҳозир дар боғчаи бачагон, ки аз мактабамон сесад-чорсад метр дуртар аст, мехонем. Тирезаҳои бисёр хонаҳо шикастагӣ. Шароити хондан душвор. Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда мо ҳар рӯз ба мактаби муваққатӣ – ба боғчаи бачагон меравем. Насиб бошад таъмири бинои мактабамон ба охир мерасад. Ҳар рӯз ман

кори таъмиргаронро тамошо мекунам. Доништан мехоҳам, ки онҳо боз чи қадар синфхонаҳоро таъмир кардаанд.

Ба қарибӣ вақти ҳамин хел азназаргузарониам як пирамард омада мактабро дуру дароз тамошо карда худ ба худ гуфт:

– Тавба, бачаҳои ин мактаб ҳоло дар кучо мехонда бошанд?

– Бачаҳои мактаб дар боғчаи кӯдакон мехонанд, – ҷавоб додам ман.

– Ҳамин хел гӯӣ? – ба ҳаёлам ҳайрон шуд мӯйсафед.

Баъд аз ман хоҳиш кард, ки боғчаи кӯдаконро нишон диҳам. Ман пеш-пеш, мӯйсафед аз қафо ба мактаби муваққатиамон омадем.

– Раҳмат, писарчон, – гуфт мӯйсафед. – Агар ту намебудӣ кофта сарсон мешудам. – Илоҳо ба камол расӣ.

Ман ҳам аз суҳанҳои ин мӯйсафеди хушгап хурсанд шуда гуфтам:

– Шумо ҳам саломат бошед, бобочон!

БА ҲЕЧ КАС ЧАНГ НАМЕКУНАМ

Ман дувоздаҳуми моҳи сентябри соли 1991 таваллуд шудаам. Барои ҳамин номамро Мухтор мондаанд. Маънояш соҳибхитиёр будааст. Ман хурсанд, ки баъд аз се рӯзи соҳибистиклол шудани Тоҷикистони азиз ба дунё омадам. Барои ҳамин ҳар сол зодрузи ман ботантана қайд карда мешавад. Дар ин рӯз ҷӯраҳои нағзам ва писарону духтарони тағоию амакҳоям ба меҳмонӣ меоянд. Модарам моробо торту пичиниҳои ширини пухтааш, бо таомҳои бозааш зиёфат мекунад.

Ман имсол синфи сеюм тамом карда ба синфи чорум гузаштам. Ҳамаи баҳоҳоям чорум панҷ. Апаам Мунаввара ҳам ба ман як сачоқи зебо бахшид. Гуфтан мумкин ин сачоқи ғайриодист. Дар он расми кафтар бисёр хушрӯ гулдӯзӣ шудааст. Апаам чевари моҳир, сурати кафтарро зинда барин гулдӯзӣ кардааст.

Вай тухфаашро ба ман дода гуфт, ки кабӯтар рамзи сулҳ аст. Барои ҳамин дар сачоқ расми вайро дӯхтам. Мехоҳам, ки дар мамлакатамон доим сулҳ бошад. Ҳеҷ кас бо дигар кас чанг накунад. Ту, Мухторчон ҳам минбаъд бо додаракамон Аброр чанг накунӣ, ба вай меҳрубон бошӣ. Мисли ман ўро ту ҳам гоҳ-гоҳ аз боғча ба хона оӣ, ҳамроҳаш бозихҳои шавқовар кунӣ...

– Ман бо ҳеҷ кас чанг намекунам, апаҷон, – гуфтам аз таҳти дил.

ДАР АВТОБУС

Ман ҳаёл мекардам, ки ҳамаи пирамардон бадгапу чанҷолианд. Ҳамеша аз бачаҳо норозиву ба ҳар чиз кордор. Насихаташонро намегӯед. Онҳо дар бачагӣ боодоб будаанду мо беадаб, онҳо меҳнатдӯст будаанду мо бекорхӯча! Ба дилам задаст ин гапҳо. Аммо ба қарибӣ фаҳмидам, ки дар бораи пирамардон тасаввуротам чандон ҳам дуруст нест.

Дар автобус нишаста ба хонаи амакам мерафтам. Пирамарде рӯ ба рӯям менишасту ҳар замон ба ман қач-қач менигарист. Баъд ба ман гуфт, ки дуруст нишинам. Фаҳмидам, ки пойҳоямро калон кушода, бисёр ҳам безеб нишастаам. Ростӣ аз рафтори худ шармам омад. Ҳиҷолат кашиданамро

пирамард ҳам фаҳмид магар, ки оҳиста зери гӯшам пичиррос зад: «йигитҷон шишту хезат ҳам худат барин зебо бошад».

Пеш аз фуромаданаши бо овози шунаво пурсид:

– Аз гапҳоям хафа нашудӣ?

– Не, тағо, – гуфтам самимона.

– Аслан камбудие, ки ҳозир гуфтам ин камбудии ту нест. Ин камбудии мо, калонсолон. Ба ту баринҳо намегӯему намефаҳмонем...

Пирамарди аҷоиб нишастии бебези маро гуноҳи худ меҳисобид. Дилам мехост ин пирамард дуру дароз дар паҳлуям нишинаду ман суҳбаташро гӯш кунам. Кошкӣ бо ҳамин хел пирамардҳо зуд-зуд вомехӯрдям.

НАЗИРАБОНУ ОМАД

Ҳар ҳафта рӯзи якшанбе аммаам духтарчааш Назирабонуро бо худ ба хонаи мо меорад. Бо омадани ӯ гӯё хонаи мо пур аз бача мешавад. Вай ба ману хоҳарам Марғуба паси ҳам савол медиҳад, месарояду шеър мехонад.

Ҳоло вай боғчарав аст. Соли оянда насиб бошад Назирабону мактабхон мешавад. Лекин аз ҳоло вай қариб ҳамаи ҳарфҳоро медонад ва аз китобчаҳои ҳарфаш калон-калон шеърҳо, чистонҳо, латифаҳо мехонад.

Ба ман аз ҳама бештар ана ин шеърро хондани Назираи азиз маъқул аст:

Баҳри мо деҳқонамак,
Дод тухми хандалак.
Тешачае доштем,
Тухмакакро коштем.
Теша карда додем об,
Шарбату ҳам офтоб.
Охир баромад палак –
Палакаки хандалак.
Ҳандалаки маллача,
Лундача чун каллача.
Як карч ба бобо додем,
Як карч ба момо додем,
Як карч ба амма додем,
Боқӣ ба ҳама додем.
Тухмаш ба хурӯс додем,
Пӯчоқаш ба буз додем.
Хурӯс гуфто: –

кат – кат – кат!

Буз гуфто: – маа, раҳмат!

Назирабону духтараки хушзеҳну хушёр аст. Бовар дорем, ки вай аълохон мешавад.

МАН ҲАМ ХУРСАНД ШУДАМ

Дар оғози дарси аввал муаллима ба мо таъкид карда гуфтанд:

– Имрӯз ба мактаби мо меҳмонон ташриф овардаанд. Шояд ба синфи мо ҳам мебароянд. Хушёр бошеду ба дарс пухта ҷавоб диҳед. Ба якдигар часпу талош накарда, боадабона дар сахни мактаб ва долон оҳиста-оҳиста қадам монда гардед.

Ҳарчанд, ки меҳмонон ба синфи мо надаромаданд, вақти дарс ва дар танаффус ҳам хушам ба гуфтаҳои муаллима буд. Барои ҳамин ҳам самбӯсаи дар ҷузвдон гузоштаам аз ёдам рафта нахӯрдам. Вақти ба хона рафтан гурусна монданамро ҳис кардам ва самбӯса ба ёдам омаду то ба хона рафтан ҳам сабр накарда, онро аз ҷузвдон гирифтаам. Дастам бӯролуда ва чиркин буд. Хостам дастамро бишӯям. Дар ҳамин наздикӣ нили об буданаширо медонам ва ба атроф нигаристам. Дар паҳлуи дарахти бузурги чанор нили об шаррасанон ҷорӣ буд. Дастамро шуста ба даструймолам пок карда, самбӯсаро мегазидам, ки пиразане ба ман мурочиат намуда гуфт:

– Боракалло, писари нағз! Ту бачаи боадабу озода будай. Ба падару модарат ҳазор раҳмат, ки туро чунин тарбия кардаанд. Ин гапҳои маро ба онҳо рафта бигӯ. Як кампир шумову маро дуо кард, бигӯ. Кори нағзу бачаи боадабро бинам, хурсанд мешавам, – гуфт ӯ ва ба роҳаш рафт.

Ман дар ҳайрат будам, ки кадом корам ба ин кампир хуш омадааст. Бори аввал чунин кампири хушгапу меҳрубонро мидидам. Борҳо дидам, ки баъзе кампирон бачаҳоро дашному дуои бад гуфта сур мекунанд. Ростӣ гап, ман ҳам хурсанд шудам.

МУҚАДДАС

Ману Мавлуда аз паси хона ҷӯби нимсӯхтаро ёфта омадему ба замин хат кашида ба якпочабозӣ машгул шудем. Ду-се дақиқа нагузашта бобои Раҳим аз кучое пайдо шуда омад.

– Вай-вай-вай! – гуфт ӯ моро аз бозӣ дошта. – Чанд дақиқа пеш ана ҳамин ҷойҳоро модари Мавлуда рӯфта тоза карда буд. Шумо бошед бо кӯмур ҳама ҷоро сиёҳ кардед, рӯи заминро харошидаед, заминро озор додед...

– Мо ба рӯи асфалт хат кашидем, – гуфтам ман.

– Дар зери асфалт замини ҳақиқӣ аст, – гуфт бобои Раҳим. – Замин чизи муқаддас аст. Ба муқаддасот беҳурматӣ намекунанд.

– Муқаддасаш чӣ бобо? – пурсид Мавлуда.

– Муқаддасро ба ту чӣ хел фаҳмонам? – фикр кард бобои Раҳим. – Муқаддас – ин чизи аз ҳама баланд, ин чизи аз ҳама азизтарину аз ҳама асоситарин. Яъне агар замин набошад зиндагӣ ҳам намешавад.

– Находҳамин асфалт зиндагӣ бошад? – аз гапҳои бобои Раҳим тамоман ҳайрон шудам ман.

– Асфалти гуфтагиат як гӯшаи замин. Модом, ки ҳамин тавр, пас мо бояд заминро чиркин накунем. Чунки ризқу рӯзии одам аз замин аст. Гандум аз замин мерӯяд; мева аз замин аст.

– Мева аз дарахт аст, – хатои бобои Раҳимро фаҳмондан хостам.

– Дарахт ҳам дар замин сабз мешавад, дар ҳаво не, – гуфт бобои Раҳим. – Хулоса ҳама чиз аз замин мерӯяд. Барои ҳамин муқаддас аст. Модарро ҳам муқаддас мегӯянд, зеро вай ҳар яки моро бо шири худ калон мекунад. Замин бошад бо тамоми нозу неъматҳои моро меояд. Фаҳмидед маънии муқаддасро?

– Фаҳмидем, – ману Мавлуда баробар ҷавоб додем. Баъд ман боз пурсидам:

– Акнун мо дар куҷо бозӣ кунем?

– Барои шумо майдончаҳои махсус ҳаст, дар ҳамон ҷойҳо бозӣ кунед, – гуфт бобои Раҳим. – Аммо дар куҷо, ки бошед заминро чиркин накунад, рӯяшро харошида сиёҳӣ намолед, ки ин гуноҳ аст.

– Мо ҳам имрӯз ба гуноҳ мондем? – пурсид Мавлуда.

– Ҳо, – гуфт бобои Раҳим.

– Акнун чӣ кор кунем? – боз пурсид Мавлуда.

– Акнун бо сатилчаҳоятон об бароварда сиёҳиро шӯед.

Ману Мавлуда сӯи хонаҳои худ давидем.

СУРАТИ ПАРИЧЕҲРА

Додаракам Орзумурод дирӯз аз мактаб хеле ҳам шоду хурсанд омад. Дар рӯзи иди аскарон – 23 феврал ҳампартааш Сабоҳат як шишаҷаи зебои пур аз атри хушбӯйро ба додаракам ҳадя кардааст. Аз нақли Орзумурод фаҳмидам, ки тухфаи ягон духтар тухфаи Сабоҳат тақдим карда барин набудааст.

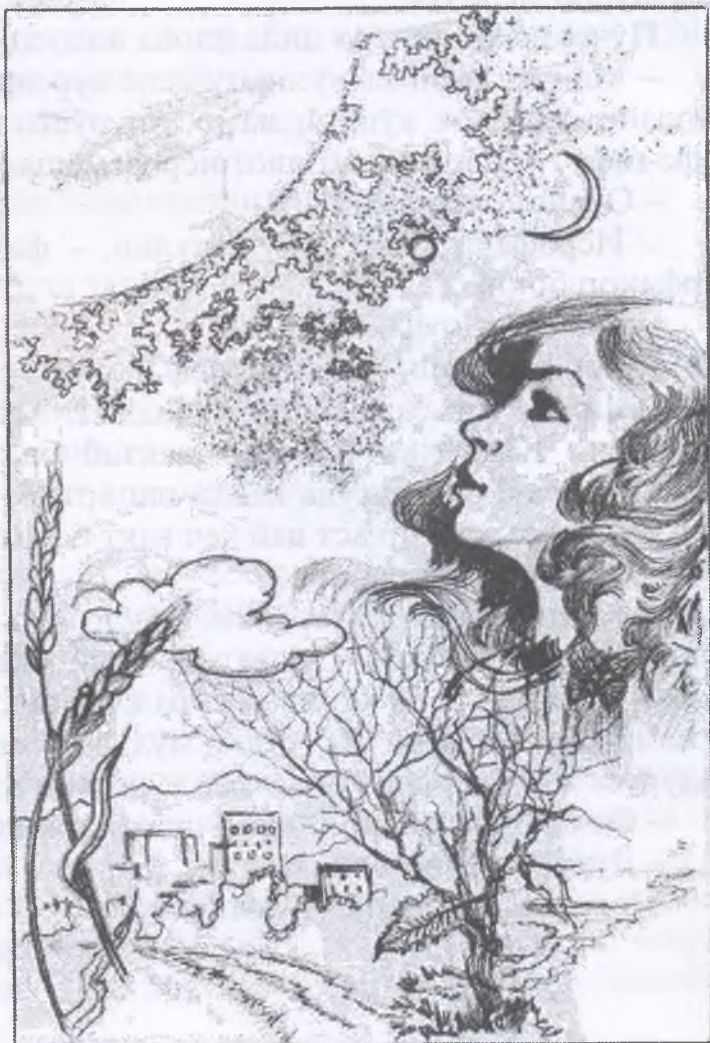
– Сабоҳат ба ту эҳтиром доштааст, – гуфтам ба Орзумуроди хушбахт.

– Апаҷон, ту медонӣ ба иди духтарон ман ба Сабоҳат чӣ тақдим мекунам? – додаракам пурсид аз ман.

– Не, намедонам, кани гап зан, ту ба Сабоҳат чӣ тухфа кардани? – Доништан хостам мақсади Орзумуродро.

– Ман ба вай як шишаи калониатро тақдим мекунам, – гуфт, ӯ.

– Як кас ба ту атр тухфа диҳад ту низ зуд атр ҳадя карданат шарт нест. Ту барои

хамсинфат тухфае тайёр намо, ки он ғайриодӣ бошад.

– Барои тухфаи ғайриодӣ пул нест, – гуфт Орзумурод.

– Ту тухфае тайёр карда метавонӣ, ки барои он як сомонӣ ҳам лозим нест, – гуфтам ман.

– Вай чӣ хел тухфа будааст? – Ҳайрон шуд додаракам.

– Ту ба сураткашӣ шавку ҳавас дорӣ, – фаҳмондан хостам ман, – худ мегӯӣ, ки дар синфи шумо ҳеҷ кас мисли ту сурат кашида наметавонад. Номаълум сурати Сабоҳатро кашида дар иди духтарону занон тақдим намо.

– Сабоҳат духтари зебо не, – гуфт Орзумурод, – сураташро чӣ хел кашам?

– Сураташро зебо каш, – маслиҳат додам ман. – Ҳозир туву Сабоҳат синфи чорум мехонед. Ду-се сол гузарад вай паричеҳра мешавад.

Маслиҳат ба ӯ писанд афтод магар, ки ҳамон лаҳза ба расмкашӣ сар кард.

КОНИ САВОЛ

Ман дирӯз баъди дарсҳоямро тайёр кардан ба айвони ҳавлиамон баромада якчандто картошкаю сабзӣ, пиёзу шалғам оварда пӯст кандам. Баъд онҳоро шуста ба об андохта мондам.

Бегоҳӣ модарам аз кор омаду сабзавоти тозаро дида хурсанд шуд.

– Бале гамхори оча, – гуфт вай, – кори маро сабук кардӣ. Акнун дар як дам шӯрбо мепазам.

Пӯчоқи сабзавотро дида илова намуд:

– Ман аз кори имрӯзаи ту хеле хурсанд, Гуландом. Фақат хангоми тоза кардани сабзавот кӯшиш намо, ки пӯсти онро тунук гирӣ. Агар пӯсташро гафс-гафс гирӣ ними сабзавот исроф мешавад.

– Очачон, исрофаш чӣ?

– Исрофаш, яъне нобуд шудан, – фаҳмонд очам. – Бояд, ки аз хурдӣ сарфакор бошӣ.

– Очачон, сарфакораш чӣ?

– Сарфакораш – акси исроф, – гуфт очам. – Агар ту сабзавотро тунук пӯст канӣ – ин сарфакорӣ мешавад. Яъне нозу неъматро беҳуда нобуд намекунӣ. Ё ки ҳар рӯз дар мактаб ба варақҳои дафтарат боэҳтиёт хат нависӣ, варақхоро беҳуда канда напартой, ту бачаи сарфакор ҳисоб мешавӣ. Ҳар кас, ки сарфакор аст вай ҳеҷ вақт ба ягон чиз муҳтоҷ намешавад.

– Очачон, муҳтоҷаш чӣ?

– Кони савол духтаракам. Муҳтоҷро ба ту чи хел фаҳмонам? – очам лаҳзае хомӯш монд. – Масалан, агар одам фикр накарда ба пулаш чизи даркору нодаркорро харидан гирад, он вақт барои нону гӯшт харидан пулаш наметавонад. Ба нон, ба гӯшт муҳтоҷ мешавад. Яъне дар натиҷаи пулро нодуруст харч кардан ба нон, ба гӯшт муҳтоҷ шуд. Фаҳмидӣ?

– Фаҳмидам, очачон. Агар одам сарфакор бошад муҳтоҷ намешудааст.

– Дуруст гуфтӣ, чони оча.

Модарам бо меҳр аз рӯям бӯсид.

МОҲПОРА

Духтараки баррамӯй бо гиряи худ кӯчаро ба сараш бардошта меомад. Ашки шашқатор чехраи сап-сафеди кулча баринашро мешуст. Чашмони олуосояш суп-сурх шудаанд. Духтарак баробари ба ҳавлӣ даромадан садояшро бештар сар дод. Модар тозон аз хона баромада духтарчаро ба оғӯш кашид ва сару рӯяшро навозишкунон пурсид:

– Моҳпораҷон, кӣ зад туро, кани гап зан. Ман ҳам рафта вайро занам. Шуд, қони оча, гиря накун, гӯй, кӣ туро зад?

Моҳпора ҳиққосзанон мегиристу ҳарфе намегуфт. Модар дуру дароз духтарчаашро навозиш кард.

– Баррачаи оча, Моҳпораи оча, ширинаки оча, қобилаки оча, – гӯён сару китфи духтаракро мемолид.

Моҳпора хеле таскин ёфта бошад ҳам, ҳанӯз ҳиққос мезад.

– Ман дигар мактаб намеравам, – гуфт духтарак канда-канда.

– Чаро қони оча?

– Маро Санавбар масхара мекунад.

– Ҳоло ҳамин тавр? Ман ба мактаб рафта чунон бобаш кунам, ки туро масхара накунад. Хӯш, гӯй, ки туро чи хел масхара кард?

– Маро сангпора гуфт.

– Санавбар боз ҳамин гапашро такрор кунад, ту чунин ҷавоб деҳ:

– Ман сангпора наям, ман Моҳпораам.

– Вай доим маро сангпора мегӯяд. Агар ба мактаб равӣ аз мӯйи Санавбар дошта сахт кашу ба рӯяш як шаппотӣ зан.

– Чаро худ аз мӯяш кашида назадӣ?

– Ман метарсам, вай бало.

– Санавбар аз мӯйи ту кашида зад? – доништан хост модар.

– Не.

– Пас чаро ман мӯйи вайро кашида занам?

– То ки маро масхара накунад.

– Аслан Санавбар туро масхара накардааст, балки шӯхӣ кардааст. Минбаъд агар боз туро Сангпора номад гӯй, ки номи ман Моҳпора. Дигар ба ӯ кордор набош. Гап мезанаду гап мезанад ва охир монда мешавад.

– Очаҷон, чаро номи маро Моҳпора мондӣ? Ягон номи нағз монӣ, намешуд?

– Қони оча, ту аллакай дуҷумхон шудӣ. Бисёр чизҳоро медонӣ. Номи ту хеле зебост. Ҳар як духтар меҳаҳад, ки чунин ном дошта бошад.

– Чаро номи ман Манижа нею Моҳпора? Агар номам Манижа мешуд ҳеҷ кас маро масхара намекард. Барои чӣ номи ман Моҳпора?

– Мегӯям, – розӣ шуд модар. – Вақте ки туро малоикаҳо ҳафт сол пеш аз осмони ҳафтум оварда ба мо ҳадя карданд, шаби маҳтобӣ буд. Тамоми олам дар зери нури моҳи тобон бо фарогат меҳобиду нафас мекашид. Мо аз ҳадяи Худои меҳрубон бениҳоят хурсанд будем. Ману падарат фикр кардем, ки ба ту чӣ ном гузорем. Яке ҳар ду ба осмон нигаристем. Моҳи пурра дар осмони ситоразор сайр мекунаду бисёр ҳам зебост. Мо аз моҳ чашм канда ба чехраи ту назар афкандем. Ба чашмони мо ту аз моҳ ҳам зеботар намудӣ. Бинобар

мо номи туро Моҳпора мондем, ки маънияш бисёр ҳам зебо гуфтан аст. Фаҳмидӣ, чонаки оча!

– Фаҳмидам.

– Офарин, донояки ман.

ТАХТАЧАИ ПУРНАҚШ

Як рӯз меҳмон омаду модарам оши палав пухт. Вақте, ки ошро ба табак кашида омад, ман тозон ба ошхона рафта тахтачаи гӯштрезакунакро овардам. Меҳмон тахтачаи зебои нақшу нигордорро дида гуфт:

– Чӣ хел тахтачаи хушрӯ, аз кучо харидетон?

Модарам ба сӯйи ман нигарист. Ман аз шарм сар ҳам кардам.

– Эҳа, ин кори Толибҷон гӯед! – хурсандона нидо баровард меҳмон. Э, боракалло, чони хола, ту устои гулдаст шудию ман беҳабар. Кошкӣ, ба ман ҳам якта ҳамин хел тахтача месохтӣ.

Аз гапҳои меҳмон баданам гӯё тафс баровард. Кошкӣ ин тахтачаро намеовардаму ба бало намендам. Ин тахтачаро ҳамсинфам Расул бамо тақдим кардааст. Вай чанд вақт боз дар маҳфили кандакории мактаби санъат иштирок мекунад.

Маро вай хеле ташвиқ кард, ки ҳамроҳаш ба маҳфили кандакорӣ равам. Вале ман нахостам. Баъде, ки ӯ тахтачаи сохтаашро ба мо тақдим кард, ҳар рӯз модарам маро гаранг мекунад, ки ба маҳфил аъзо шавам. Мисли ҷӯраам Расул тахтачаҳо созам, ҳунарманд шавам...

Ҳоло дар назди меҳмон ба вазъияти ноқулай мондам. Намедонам чаро забонам баста шуд. Охир, метавонистам гӯям, ки ин тахтачаро на ман, балки ҷӯраам сохтааст.

Ба гапи меҳмон ҷавоб надода хап нишастам. Меҳмон, албатта, хомӯшии маро ба аломати ризо будан фаҳмид. Ноилоҷ ҳамроҳи Расул ба маҳфил рафтам. Бисёр ҳамсолони ман дар тахтачаҳо ҳар хел нақшу нигор мебароранд, қуттичаҳо, сандукчаҳои ҷӯбин, тахтачаҳои гӯшту сабзирезакунак месозанд.

Ман ҳам оҳиста-оҳиста кандакориро меомӯзам. Ба меҳмондугонаи модарам, албатта, тахтачаи гӯштрезакунак сохта ҳада мекунам.

ЯК ПИЁЛА ҲЕЧ ГАП НЕ

Ҳамсинфам Қобилҷон ба хонамон омад. Ба хаёлам вай ҳамроҳ дарстайёр кардан мехоҳад.

– Падару модарат дар кучо? – пурсид ӯ хавотиромез аз ман.

– Ба кор рафтанд.

– Бисёр хуб, – аз ҷавоби ман шод шуд Қобилҷон. – Як варақи тоза дех.

Аз дафтарам як варақ канда ба вай додам.

– Биё, акнун ба ошхона меравем, – таклиф кард ӯ.

Ман аз гапҳои вай ҳайрон будам. Ачабо дар ошхона чӣ кор мекарда бошад? Ҳарду ба ошхона омадем. Қобилҷон варақи ман додари ба лаби миз гузошту як пиёлари гирифт ба болои он монд.

– Бодикқат ниғар, – гуфт $\bar{y}$ ба ман асроромез ва шарти карда коғазро аз зери пиёла кашида гирифт. Ин корро чунон тез кард, ки пиёла ҳатто андак ҳам начунбид.

Лаҳзае аз ҳайрат даҳонам кушода шуд. Баъд ман ҳам коғазро аз дасти вай гирифта ба лаби миз гузоштам ва ба болояш пиёларо мондаму саросема коғазро кашидам. Пиёла ба фарш афтада шикаст. Табъам хира шуд. Аз модарам акнун хуб гап мешунавам.

– Хафа нашав. Як пиёла ҳеч гап не, – маро дилдорӣ дод Қобил. – Ман то ин фокусро ёд гирифта се пиёларо шикастам.

Инро гуфту $\bar{y}$ боз як пиёларо аз об пур кард ва дар зераш коғазро монда гуфт:

– Фокуси навро бин!

Ман ба $\bar{y}$ монез шудам. Хаёл кардам, ки коғазро аз зери пиёлаи пуроб гирифта намешавад.

– Натарс, – гуфт Қобилчон маро аз назди худ дуртар тела дода ва дар як мижа задан $\bar{y}$ коғазро аз зери пиёла кашида гирифт. Як чакра ҳам об нарехт.

Ман ҳам ин амалиётро такрор карданӣ шудам. Қобилчон иҷозат надод. Гуфт, ки аввал коғазро аз зери пиёлаи беоб кашида гирифта омуз, сипас обдораширо ҳам ёд мегири.

Баъди машқи дуру дароз ман ин фокусхоро омухтам ва аз ин кор ифтихор доштам. Ин фокусхоро ба додарам Акрамчон нишон додам. Вай ҳунари маро ба ҳайрат тамошо кард. Дар набудани ман машқ карданӣ шуда чор пиёларо шикастааст...

НАСИМ РАҶАБ

АСАЛИ ГАП

(ХИКОЯҶО БАРОИ ХУРДТАРАКОН)

Муҳаррири
техникӣ
Мусахҳех
Тарроҳ ва саҳифабанд

Азизов Умар
Сирочиддин Хучамкулов
Самандар Яъқубов

Ба матбаа 15.06.2013 супорида шуд. Ба чопаш 19.06.2013
имзо шуд. Андозаи 60x84 1/16 Коғазӣ офсет. Чопи
офсет. Ҷузъи чопӣ 1. Адади нашр 1000 нусха.

Муассисаи нашриявӣ «Маориф ва фарҳанг»-и
Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Н. Қарабоев, 17.
Тел: 233-93-97, тел/факс: 233-93-97.
E-mail: haitova@inbox.ru

Қитъабандонаи департаменти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба номи М. Миндзаров	
1901	8/99

ISBN 978-99947-2-325-6

